קפלן: הצנע נכשל

מאת סופרנו בכנסת

בדרך כלל נוהג קפלן לשאת את דבריו בכנסת מבלי לנסחם מראש, הוא נוהג לדבר מבלי לעיין ברשימות, מסיים את משפטיו רק לעתים רחוקות, ולעתים קרובות אינו משלים אפילו את רעיונותיו, אלא מניח אותם באמצע כדי לפנות לנושאים אחרים. אולם הפעם היתה ההרצאה מנוסחת בקפדנות, והעתקים מוכנים ממנה חולקו לסופרים הפרלאמנטריים.

קפלן עייף...

במשך השעה או השעתיים הראשונות הרכיב קפלן את משקפיו וקרא מן הנוסח המוכן. הוא קרא במהירות, אולם לקצרני הכנסת היה זה נופש ממש, כי זו הפעם הראשונה היו משפטיו שלמים וברורים. אך כעבור זמן מה איבד השר את סבלנותו. כשסיים את סקירתו, ועבר להרצות על התקציב המעשי, הסיר מפעם לפעם את משקפיו והוסיף הוספות לנאום המוכן. הוא שגה במספרים ומעד תכופות בעובדות. לעתים תיקנו חברי הכנסת את טעויותיו בקריאות ביניים, למשל כשאמר „אלפים" במקום „מליונים", ולהיפך. קפלן שם את כף ידו על מצחו הגבוה ואמר — „אני מתחיל להתעייף !".

לכנסת אין סבלנות

גם רוב המאזינים התחילו להתעייף. אחד מחברי מפ"ם קיפל את זרועותיו על גבי השולחן וטמן בהן את ראשו. בספסל האחורי של מפא"י השעין מישהו את ראשו על משענת כסאו ונרדם. בשעה מאוחרת יותר, משהגיעו עתוני הערב מתל־אביב, החביאו חברים רבים את פניהם מאחרי גליונות הניר. הכנסת היתה חסרת־סבלנות.

הצירים אינם מבינים...

הנאום חרג מתחום הבנתם של רוב הצירים, ונראה שהובן רק ע"י הפריץ נפתלים, פרץ ברנשטיינים, משה סנה"ים ויוחנן בדרים — הכלכלנים של הסיעות.

החברים ה„פשוטים" נבוכו. קפלן אמר להם שנוסף לקיצוב המזון יקוצבו גם המלבושים והנעלים; שהממשלה תשאב את החסכונות כדי להשקיעם בחקלאות, בתעשיה, בשיכון ובתחבורה; שמצב השיכון יחמיר וילך. אחר כך אמר להם שאם הציבור לא ישתף פעולה בתכנית זו, לא תהיה ברירה אלא להוריד את רמת־המחיה. בעיני החבר הפשוט לא היה בכך משום הגיון.

רמת־המחיה תרד !

מה אמר השר העייף ?

המחסור במזון ובסחורות, ההגבלות, הפיקוח, הקיצוב, צפיפות השיכון ושאר התקלות אשר הציבור מתלונן עליהן — מקורם בעובדה שאוכלוסית ישראל גדלה בקצב מהיר יותר מאשר המשק הישראלי.

בהגישו את התקציבים, הרגיל והבלתי־רגיל, המגיעים יחד ל־121.000.000 ל"י, אמר שר האוצר שהתפוקה הלאומית גדלה בשנתיים שעברו ב־35%, ואילו האוכלוסיה גדלה באותה תקופה ב־65%. אם נחשב את התפוקה הממוצעת לאדם — העריך קפלן — ירדה התפוקה ב־18%.

כל עוד תימשך נטיה זו אין לחשוב כלל על עליה ברמת־המחיה. להיפך, רמת־המחיה תצטרך לרדת.

קפלן נגד יוסף

לרגע קט הרים מר קפלן את מבטו מצרור הניירות שבידיו, והסתכל בד"ר יוסף, שישב ללא כל הבעה על פניו, יחד עם חבריו בממשלה, ליד השולחן המצוחצח במרכז אולם־הכנסת, שצורתו כפרסת־סוס. שר הסתכל בשר. „הצנע לא הצליח הצלחה מלאה..." העיר מר קפלן. „המחירים ירדו, אך הסכומים שנחסכו לא הושקעו לשם הגדלת הייצור, אלא במכוניות, בבתים וכיוצא בזה".

אחרי שקבע עובדה מכרעת זו, לגם מר קפלן לגימה מכוס התה ופנה אל החלק החשוב ביותר של נאומו. תכניתו של ד"ר יוסף לא הצליחה ליצור קרנות להשקעה. דרושה תכנית חדשה שתבוא במקומה.

תכנית חדשה במקום הצנע

התכנית החדשה היא תכנית גרינבוים, שהוכנה עבור בן־גוריון ע"י מנהל משרד המחקר שלו, מר י. ל. גרינבוים. זוהי תכנית לארבע שנים, שמטרתה להשיג תעסוקה מלאה ב־1943, מתוך חישוב שעד אז תגיע האוכלוסיה ל־1.800.000 נפש (בהשואה ל־1.250.000 כיום).

התכנית אינה דורשת הידוק נוסף של החגורה, אך התצרוכת של מצרכים אחרים, מלבד מזונות — ובכללם מלבושים — תצומצם. מטרתו של צימצום נוסף זה לחסוך 5% של ההכנסה הלאומית בשנת 1950, סכום שיעלה בהדרגה בכל שנה עד שנת 1953. באותה שנה על סכומי־החסכון להגיע ל־156.000.000 ל"י, והכסף יושקע בחקלאות, בתעשיה, בשיכון ובתחבורה.

ניחושים מעורפלים

על אופן הביצוע של תכנית גרינבוים היו בפיו של קפלן רק ניחושים מעורפלים. התכנית לא אושרה עדין ע"י הממשלה, ושר־האוצר לא היה חפשי לגלות פרטים לכנסת.

אולם בחלק אחר של נאומו אמר כי הממשלה מרגישה שהמסים הגיעו עד לקצה גבול היכולת. (עובדה היא שהממשלה דנה בהורדת שעורי מס ההכנסה ובביטול מס הקליטה). יש להניח, איפא, שאין הממשלה שואפת לשאוב את הסכום הנוסף של 156.000.000 ל"י באמצעות מסים ישירים.

יוסף נדחק לפינה ?

עובדה מענינת אחרת מצביעה אף היא בכיוון זה: אחת ההקצבות המעטות לשנת 1950/51 שירדו לעומת השנה הקודמת היא ההקצבה למשרד הקיצוב והאספקה. וזה למרות העובדה שהתקציב הכללי עולה ב־33% על התקציב של השנה הקודמת. אפשר ללמוד מזה שלא ישאירו את ביצוע התכנית בידי הד"ר יוסף.

תקציב קפלן

85 מבין 100 הנשאלים ענו: „אין לי מושג". מתוך אלה אמרו 15 שהתקציב מענין אותם, אך פחות מאשר ספורט או קולנוע. 53 הודו שהתקציב אינו מענין אותם בכלל. 7 אמרו שלא קראו עתונים ולא האזינו לרדיו. 93 איש אמרו שאין להם מושג כמה מס־ם הם משלמים במישרין או בעקיפין בחודש. 5 אמרו שאינם משלמים מסים כלל.

זהו הסיכום של משאל־הבזק שערכו סופרי „העולם הזה" ברחובות תל־אביב, בו שאלו 100 אזרחים מקריים את השאלות הבאות: מה זה תקציב ? כמה מסים אתה משלם ? האם אתה משלם יותר מדי ? איזה מס היית מציע לבטל ? איזה מס היית מציע להעלות ? האם לדעתך מבזבזת הממשלה כסף על מגגונה ? האם דרוש פיקוח ? היודע אתה מה היא אינפלציה ?

●

אנשל ברונשטין, בן 52, בעל חנות לטבק וצרכי עישון ברחוב אלנבי מס' 122 שמח מאד לראותנו. היתה זו פעם ראשונה שעתון פנה אליו לשאול לדעתו בשאלה צבורית איזו שהיא.

„כן, בהחלט. אנחנו משלמים מסים גבוהים מאד, באופן יחסי, אולם אינני מתאונן, כי אני יודע שהם בסיס קיומה של האומה. שעור מסינו הוא גבוה מאד, אולם צרכי המדינה הם עוד יותר גדולים".

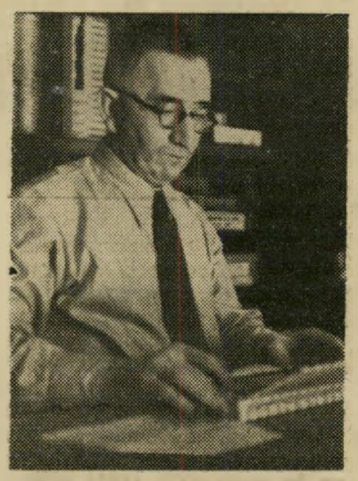

סוחר אנשל ברונשטיין

„והעול לא במקום הנכון..."

„אני משלם כל כך הרבה מיני מסים, עד שאיני יכול לאמר כמה אני משלם לממשלה בכל חודש. אולם דבר אחד אני יכול לאמר: אין הממשלה מטילה את העול במקום הנכון. קח למשל, טבק. קופסת טבק עולה באנגליה פחות משלושים גרוש, וכאן אני מוכר אותה במאה ועשרים גרוש. רווחים מופרזים ? שוק שחור ? כלל לא. אחראית לכך היא הממשלה. היא גובה קרוב לשמונה מאות פרוטות על כל קופסה כזאת. ואני שואל אותך: כיצד יתכן מס כזה על מצרך כמו טבק, שהוא חיוני בדיוק כמו לחם ?".

„מנין תקח הממשלה את הכסף אם תוריד את שיעור המכס ?"

„שיכריחו את האנשים לשלם עבור מותרות ממש, כמו מכוניות מפוארות, דירות לוקסוס וכל הדברים האלה. יבכלל מדוע אין הממשלה מחוקקת מס רכוש ?".

●

יהודה אקסלרוד, פועל דפוס בן 38, ממושקף ורזה, הנראה זקן מגילו. עלה ארצה לפני 18 שנה מאוסטריה כחלוץ.

„עתונים הם חלק עיקרי מבילויי, וקראתי את כל מה שנכתב על הויכוח על התקציב בשלוש שפות. אני במיוחד מעונין בנושא זה, כי ברור לי שאין זו שאלה אקאדמית אלא שאלה שתקבע מה אוכל להרשות לעצמי ולמשפחתי בת 4 הנפשות. אם אוכל לקנות יותר בגדים, ואילו דברים אביא הביתה".

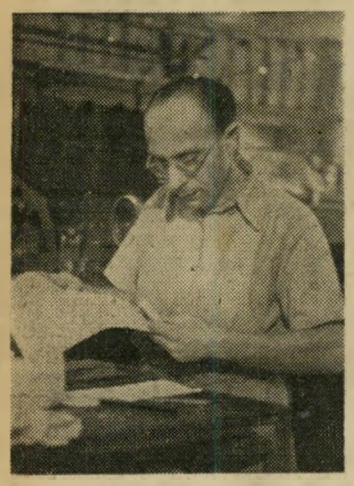

פועל דפוס יהודה אקסלרוד

„...ועוד איך !"

„הממשלה צריכה להפחית את שיעור מס ההכנסה. הגרעון מהפחתה זו יכוסה אם הממשלה באמת תדאג שכל אזרח ישלם את אשר עליו לשלם. מדוע הייבים אנו, הפועלים המאורגנים, להיות היחידים המשלמים, כאשר כה רבים „מסתדרים", ומשתמטים ? מדוע בכלל חייבים דלת העם לשאת את עיקר העול? מדוע אין הממשלה גובה מס רכוש ? בעלי רכוש יכולים להרשות לעצמם לשלם כמה לירות לחודש מבלי שהדבר יפגע בתפריטם היום־יומי ! אצלי, כאשר מנכים 15 אחוז ממשכורתי, זוהי פגיעה בצרכי היום־יומיים".

„האם אני יודע מה פירוש המילה אינפלציה ? ועוד איך ! אני זוכר היטב איך לפני עשרים שנה באוסטריה, אנשים אשר כל ימיהם עמלו וטרחו לחסוך מעט לעת זקנה, ואנשים שנולדו עשירים, פתאום מצאו שכל הונם אינו מספיק לקנות ככר לחם.

אולם אצלנו המצב הוא אחר, כאן ארץ צעירה וכל עושרה לפניה וטרם נוצל, לכן אסור לממשלה להרשות הידרדרות במדרון, עליה לדאג להתפתחות כלכלית וניצול אוצרותינו שיבטיחו את המטבע הישראלי, כי אין זה מטבע המתבסס רק על מסי הכנסה של תושבים. יש להנהיג חסכון חמור, אולם יש דברים אשר אסור לחשוב שאפשר לחסוך בהם. ראשון: צרכי בטחון. הדבר השני הוא פקוח ממשלתי, כי בעלדיו, לא יעלה בידי להשיג אפילו את מצרכי החיוניים ביותר, אם יתחרה בי בשוק חפשי בעל ההון והאמצעים.

●

פנינה פולישוב, גברת צעירה כבת 32, אשר פניה הצעירות שוללות את שערות השיבה שעל ראשה, מקבלת אותנו במבוכת מה.

„מה אני יכולה לאמר לכם ? התקציב היחיד המענין אותי הוא תקציבי הפרטי. כיצד להשתמש ביעילות האפשרית במשכרת אשר בעלי מביא בסוף החדש.

אמנם שמעתי ברדיו שישנו ויכוח כזה בכנסת. יותר נכון, התחלתי לשמוע, אבל מיד סגרתי את המכשיר. כי מה יש לשמוע ? חצי הדברים הם כבר דברים ישנים ומשעממים, והחצי